

จริยธรรมแห่งวิชาชีพเวชศาสตร์ชั้นสูง

วิโรจน์ ไคววานิชกิจ*

Wiwanitkit V. Ethics of laboratory medicine. Chula Med J 2007 Sep - Oct; 51(9): 381 - 5

Laboratory investigation is a general process in every hospital. Medical ethics for laboratory medicine should be aware by all physicians. The purpose of this article is to notify important concepts of medical ethics in laboratory medicine to the reader. In this article, the ethics of laboratory medicine will be presented and discussed.

Keywords: *Laboratory medicine, Ethics.*

Reprint request : Wiwanitkit V. Department of Laboratory Medicine, Chulalongkorn University,
Bangkok 10330, Thailand.

Received for publication. June 23, 2006.

วิจารณ์ ไวรานิชกิจ. จริยธรรมแห่งวิชาชีพเวชศาสตร์ชั้นสูง. จุฬาลงกรณ์เวชสาร 2550
ก.ย. - ต.ค; 51(9): 381 - 5

การตรวจทางห้องปฏิบัติการจัดเป็นกระบวนการพื้นฐานทางการแพทย์ที่ใช้ในทุกโรงพยาบาล
เวชจริยศาสตร์สำหรับงานเวชศาสตร์ชั้นสูงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม
จุดประสงค์ของบทความนี้เพื่อเน้นย้ำถึงเวชจริยศาสตร์สำหรับงานด้านเวชศาสตร์ชั้นสูงแก่ผู้อ่าน
ในบทความนี้ผู้พิมพ์ได้อภิปรายถึงจริยธรรมแห่งวิชาชีพเวชศาสตร์ชั้นสูง

คำสำคัญ: เวชศาสตร์ชั้นสูง, จริยธรรม.

จริยธรรมเป็นสิ่งที่จะต้องจำเป็นสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมในทุกสาขา ทั้งนี้การตรวจทางห้องปฏิบัติการจัดเป็นกระบวนการพื้นฐานทางการแพทย์ที่ใช้ในทุกระบบของโรงพยาบาล เวชจริยศาสตร์สำหรับงานเวชศาสตร์ชั้นสูงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม จุดประสงค์ของบทความนี้เพื่อนำถึงเวชจริยศาสตร์สำหรับงานด้านเวชศาสตร์ชั้นสูงแก่ผู้อ่าน

จริยธรรมแห่งวิชาชีพเวชศาสตร์ชั้นสูง

วิชาชีพเวชศาสตร์ชั้นสูงเป็นวิชาชีพทางการแพทย์ที่มีความเกี่ยวข้องกับกระบวนการตรวจทางห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ ตั้งแต่การส่งตรวจจนถึงการแปลผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการ สำหรับจริยธรรมเบื้องต้นของวิชาชีพเวชศาสตร์ชั้นสูงนั้นเป็นจริยธรรมทางการแพทย์ ซึ่งทุกสาขาทางการแพทย์ได้ยึดเป็นหลักปฏิบัติมาช้านาน

อย่างไรก็ตาม มีบางประเด็นที่ถือได้ว่ามีความจำเพาะพิเศษกับวิชาชีพเวชศาสตร์ชั้นสูง ซึ่งหลักจริยธรรมดังกล่าวมีประเด็นที่สำคัญดังต่อไปนี้

1. หลักจริยธรรมในการส่งตรวจทางห้องปฏิบัติการ⁽¹⁻²⁾

ในการตรวจทางห้องปฏิบัติการนั้นแพทย์จะต้องใช้หลักการทางวิชาการเบื้องต้นคือ การส่งตรวจเมื่อมีข้อบ่งชี้ (indication) เท่าที่จำเป็น ซึ่งการตรวจทางห้องปฏิบัติการเหล่านั้นก็จะให้ผลที่คุ้มค่ากับค่าใช้จ่ายที่ใช้สำหรับประเด็นทางจริยธรรมที่ควรคิดถึงในกรณีดังกล่าวนี้ ได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับด้านเศรษฐกิจสถานะของผู้ป่วยและปัญหาเรื่องค่าตอบแทนของแพทย์ผู้ส่งตรวจทางห้องปฏิบัติการ ทั้งนี้แพทย์ต้องยึดผู้ป่วยเป็นศูนย์กลางคือมุ่งหวังเกี่ยวกับการวินิจฉัย ตลอดจนบำบัดรักษาความเจ็บป่วยของผู้ป่วย ไม่ควรคิดถึงข้อจำกัดทางด้านเศรษฐกิจสถานะของผู้ป่วย หรือมุ่งหวังค่าตอบแทนที่ได้จากการส่งตรวจทางห้องปฏิบัติการ

2. หลักจริยธรรมในการตรวจวิเคราะห์ทางห้องปฏิบัติการ⁽³⁾

ในทางปฏิบัตินั้น บุคลากรทางการแพทย์ด้านเวชศาสตร์ชั้นสูงจะต้องคำนึงถึงหลักคุณภาพในการตรวจวิเคราะห์ทุกครั้ง สำหรับประเด็นทางจริยธรรมที่ควรคิดถึงในลักษณะดังกล่าว ได้แก่ ความซื่อสัตย์ในการปฏิบัติหน้าที่ในการตรวจวิเคราะห์ และการรักษาความลับที่ได้รับทราบมาจากการปฏิบัติหน้าที่ ทั้งนี้ผู้ทำการตรวจวิเคราะห์จะต้องทำการตรวจวิเคราะห์ตามหลักวิชาการตรงไปตรงมา ควรมีความถูกต้องมีมาตรฐาน และต้องพึงรักษาความลับต่างๆ ที่ได้รับทราบเกี่ยวกับผู้ป่วยที่ตนได้รับทราบมาจากการตรวจวิเคราะห์ ซึ่งในประเด็นนี้นอกจากจะเป็นประเด็นทางจริยธรรม ยังเป็นประเด็นทางกฎหมายอีกด้วย

3. หลักจริยธรรมในการรายงานผลการตรวจวิเคราะห์ทางห้องปฏิบัติการ⁽⁴⁾

สำหรับการรายงานผลการตรวจวิเคราะห์ทางห้องปฏิบัติการนั้น สิ่งสำคัญคือการรักษาความลับของผู้ป่วยนั่นเอง นอกจากนี้ยังมีประเด็นทางจริยธรรมอื่น ๆ อีก เช่น การรักษาความ ถูกต้องเที่ยงตรงของการรายงานผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการ โดยต้องระมัดระวังเป็นพิเศษสำหรับกรณีที่มีผลกระทบมาก เช่น ผู้ป่วยเอดส์ ผู้ป่วยมะเร็ง นอกจากนี้ต้องไม่ไม่ทำการแก้ไขผลหรือดัดแปลงให้ผิดเพี้ยนไปจากความจริงเพื่อหวังผลใด ๆ ก็ตาม ซึ่งปัญหาดังกล่าวเป็นประเด็นเกี่ยวกับความซื่อสัตย์ต่อวิชาชีพ เช่นเดียวกับการออกใบรับรองแพทย์นั่นเอง

ทิวเขปฏิบัติในกระบวนการตรวจทางห้องปฏิบัติการที่พบบ่อย

ก. ทิวเขปฏิบัติเกี่ยวกับการส่งการตรวจวิเคราะห์

ปัญหาทางจริยธรรมที่พบได้บ่อยคือ การส่งตรวจเกินความจำเป็น และการไม่ส่งตรวจ และเกรงว่าผู้ป่วยไม่อาจชำระเงินค่าใช้จ่ายในการตรวจวิเคราะห์ได้ ซึ่งปัญหาเหล่านี้เป็นสิ่งที่ไม่พึงประสงค์ เป็นสิ่งที่ไม่ควรเกิดขึ้น แพทย์ไม่ควรคำนึงถึงผลประโยชน์ในกรณีดังกล่าว และหากพบว่าผู้ป่วยมีปัญหาเรื่องค่าใช้จ่าย ควรส่ง

ตารางที่ 1. แสดงปัญหาทางจริยธรรมและหลักจริยธรรมทางเวชศาสตร์ชั้นสูง

ขั้นตอน	ปัญหาทางจริยธรรม	หลักจริยธรรม
1. การสั่งตรวจ	- สั่งตรวจโดยหวังผลตอบแทน	ความซื่อสัตย์ต่อวิชาชีพ, ความเมตตา
2. การตรวจ	- ไม่สั่งตรวจเพราะปัญหาเศรษฐกิจสถานะของผู้ป่วย	ความซื่อสัตย์ต่อวิชาชีพ
3. การรายงานผล	- ทำการตรวจผิดวิธีมาตรฐาน - นำความลับไปเผยแพร่ - แก้ไขปลอมแปลงผล	ความซื่อสัตย์ต่อวิชาชีพ

ตารางที่ 2. แสดงทิวปฏิบัติที่พบได้ในขั้นตอนต่าง ๆ ในวงจรของห้องปฏิบัติการ

ขั้นตอน	ตัวอย่างทิวปฏิบัติที่พบได้
1. ก่อนการตรวจวิเคราะห์	สั่งตรวจเกินความจำเป็นเพราะหวังรายได้ตอบแทน, ไม่สั่งตรวจเพราะกลัวผู้ป่วยไม่ชำระเงินค่าตรวจ ตรวจตามขั้นตอนแบบขอไปทีเพราะเกียจคร้าน, ปลอมผลการตรวจโดยที่ไม่ได้ทำการตรวจจริง นำผลการตรวจที่เป็นความลับของผู้ป่วยไปเผยแพร่โดยไม่ได้รับอนุญาต, แก้ไข รายงานผลการตรวจเพราะหวังผลตอบแทน
2. การตรวจวิเคราะห์	
3. หลังการตรวจวิเคราะห์	

ปรึกษากับทางฝ่ายสังคมสงเคราะห์หรือแนะนำให้ผู้ป่วยใช้สิทธิตามโครงการสุขภาพถ้วนหน้าหรือสิทธิอื่นใดที่ผู้ป่วยมี

ข. ทิวปฏิบัติเกี่ยวกับการทำหัตถการเก็บตัวอย่าง

ปัญหาทางจริยธรรมที่พบบ่อยคือการทำหัตถการโดยไม่จำเป็น หรือทำโดยรุนแรง ทำให้ ผู้ป่วยได้รับความเจ็บปวดทรมาน ปัญหาดังกล่าวนี้เป็นสิ่งที่ต้องระมัดระวัง การให้ข้อมูลแก่ ผู้ป่วยและญาติมีความจำเป็น เพราะควรใช้หลักการ "First do no harm" ในการทำหัตถการทุกครั้ง ปัญหาข้อนี้เป็นสิ่งที่ต้องระมัดระวังอย่างมาก และนำมาซึ่งการฟ้องร้องแพทย์ได้อีก

ค. ทิวปฏิบัติเกี่ยวกับการรักษาความถูกต้องของการตรวจ

บางครั้งแพทย์อาจถูกขอรับให้แก้ไขผลการตรวจ โดยอาจได้รับข้อเสนอตอบแทนต่าง ๆ ปัญหาดัง

กล่าวนี้อาจเป็นสิ่งที่พึงระวัง เพราะการแก้ไขผลนั้นนอกจากผิดจริยธรรมแล้วยังอาจเป็นเรื่องที่ผิดกฎหมายอีกด้วย

สรุป

จริยธรรมแห่งวิชาชีพเวชศาสตร์ชั้นสูง นั้นครอบคลุมทั้งจริยธรรมโดยทั่วไปสำหรับแพทย์ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม และมีประเด็นเน้นย้ำที่สำคัญสำหรับแต่ละขั้นตอนตามวงจรคุณภาพทางห้องปฏิบัติการ

อ้างอิง

- McQueen MJ. Some ethical and design challenges of screening programs and screening tests. Clin Chim Acta 2002 Jan; 315(1-2): 41-8
- Le Roux N, de Montgolfier S, di Donato JH, Boccon-Gibod L, Teillac P, Herve C, Berthon

- P. Collections of human biological resources for research purposes: from regulations to the need of a guide of good collection practices. *Rev Med Interne* 2003 Dec; 24(12): 803-14
3. Nyrhinen T, Leino-Kilpi H. Ethics in the laboratory examination of patients. *J Med Ethics* 2000 Feb; 26(1): 54-60
4. Winkelaar PG. Medicolegal file. Follow up on laboratory results. *Can Fam Physician*. 1999 Sep; 45: 2061
3. Nyrhinen T, Leino-Kilpi H. Ethics in the laboratory